

4.

Sözcük sadece ideleri gösterme, sembolize etme türünden biçimsel bir yan taşımaz, o aynı zamanda idelerin anlamını da verir: “Sözcük daima anlaşılacak bir şey verir ve anlamayı talep eder” (Altuğ 2008: 11). Wittgenstein sözcüğün anlamını res e bırakır. Çünkü ‘ben’in kendini ve tüm ilişkileriyle dünyayı bilmesinin tek olanağı dildir. ‘Ben’ kendi kendini dil olmadan bilemez. Dil, o halde, tüm anlamaların ön koşuludur denebilir. Bununla birlikte dil’i kendisine başvurarak bütünüyle anlayacağımız daha üst yapıda bir dil yoktur. Dil yine kendisine başvurularak anlaşılır.

Dil sadece nesnelere, ideleri betimleme aracı değildir: “Dilin hep tek türden bir işlevi olduğu, aynı hedef ve düşünceleri aktarma amacı taşıdığı fikrinden radikal biçimde kopmak gerekir” (Wittgenstein 1978: pr.304, s.102). Dilin betimleme işini nasıl yaptığını incelemenin yanında dil aynı zamanda bir aktarım ve iletişim aracı olduğundan, aktarımın yapısını da incelemek gerekir. Düşüncelerimizi başkalarına aktarırken, karşımızdaki kişinin bizi anlamasını sağlayan nedir? Elbette dildir. Ancak burada bir sorun ortaya çıkmaktadır? Zihinde belirli bir sözcükle temsil edilen kavramın/anlamın, konuştuğum kişinin zihninde de aynı şeyi imlediğini nasıl bilebilirim? Dil sayesinde, yani dildeki göstergeler ve ortak kabuller sayesinde. Ortak kabuller için Humboldt bir ulusun neredeyse aynı biçimde düşünmesini kastederken Wittgenstein “dil oyunu” kavramını kullanır. Dil oyunu kavramını Wittgenstein şöyle tanımlar: “Dil ve dilin içinde örüldüğü etkinliklerden oluşan bütünü ‘dil oyunu’ diye adlandırıyorum” (Wittgenstein 1978: pr.7,s.5).

“... ‘imler’, ‘sözcükler’ ve ‘tümceler’ dediğimiz şeylerin hepsinin sayısız çeşitte kullanım türleri vardır. Ve bu çeşitlilik sabit, baştan bir kereliğine verilmiş bir şey değildir; tersine, yeni dil tipleri, yeni dil oyunları diyebileceğimiz şeyler ortaya çıkarken diğerleri eskir ve unutulur. (Bunun kabaca bir resmini matematikteki dönüşümlerde görebiliriz). ‘Dil-oyunu’ deyimini burada dilin konuşulmasının bir etkinliğinin ya da bir yaşam biçiminin bir parçası olduğunu belirgin kılmalıdır. Dil-oyunlarının çeşitliliğini aşağıda verilmiş olanlarda ve başka örneklerde bir gözden geçir:

Emretmek ve emir uyarınca eylemde bulunmak –

Bir nesnenin görünüşünü ya da boyutlarını betimlemek –

Betime (çizime) dayanarak bir nesne üretmek –

Bir olayı bildirmek –

Bir olay hakkında tahminler yürütmek –

Bir hipotez ortaya atmak ve bunu sınamak –

Bir deneyimin sonuçlarını tablo ve çizelgelerle sergilemek –

Bir öykü uydurmak; bunu okumak –

Tiyatro oyunu oynamak –

Tekerleme söylemek –

Bilmece yanıtlamak –

Şaka yapmak; fıkra anlatmak –

Uygulamalı aritmetik problemi çözmek –

Bir dilden diğerine çeviri yapmak –

Rica etmek, teşekkür etmek, sövmek, selamlamak, dua etmek”
(Wittgenstein 2007: §23).

“Dil oyununun sağlayacağı, ifadenin kullanımının, dolayısıyla anlamının keşfedilmesi olacaktır. Bu sayede de belli bir ifadenin kullanıldığı dil oyunu içinde hangi rolü oynadığı serimlenmiş olacaktır” (Hadot 2009: 77).

*“Wittgenstein’in bir dil oyunu aracılığıyla ‘anlama’ dan kastettiği
“... bir oyunu bütün olarak anlama (satranç oyunlarını anlama,
yani satranç oynamayı bilme) demek değildir, oyunun içindeki
belli bir hamlenin anlamını, örneğin 2,4,6, ...! Buyruğunu
anlamak demektir”* (Feyerabend 2002: 174).